

PREŠERNOVO

GLEDALIŠČE

V K R A N J U

Gledališki list

SEZONA

1947 - 1948

2

B. NUŠIČ

ŽALUJOČI OSTALI

Naše obiskovalce obveščamo, da odvarjamo red C. Kdor želi v tem redu svoj stalni sedež, naj javi to v pisarni ali pa pri blagajni Prešernovega gledališča, kjer dobi tudi vsa potrebna pojasnila. Sedežev v tem redu se lahko poslužijo tudi oni abonenti iz reda A ali B, katerim dosedanji niso po volji. Kateri sedeži so še na razpolago, je razvidno iz razpredelnice, ki je nabita v gledališki omarici.

Pri zadnjih predstavah smo zvišali cene sedežem na din 25.—, 20.— in 15.—, zato pa prejme vsak obiskovalec z vstopnico za sedež tudi gledališki list brezplačno. Cena stojišču ostane dosedanja.

///

Obveščamo naše obiskovalce, da je v redu A še 132 parternih in 37 balkonskih sedežev prostih, v redu B pa 159 parternih in 43 balkonskih.

Predstave za abonma torej niso že v naprej razprodane.

///

Pisarna posluje vsak delavnik od 1. do 19. ure in ob nedeljah od 9. do 12. ure. Telefon št. 355.

Abonente in ostale naše obiskovalce prosimo, da abonirane in rezervirane vstopnice dvignejo najkasneje na dan predstave do 12. ure.

Vstopnice lahko rezervirate tudi telefonično.

Vse aktivne in podporne člane obveščamo, da se članarina plačuje pri dnevni blagajni, kjer se oddajo tudi legitimacije v svrhu potrdila.

B. NUŠIČ

Žalujoči ostali Premiera 3. okt. 1947

Dar besed o Branislavu Nušiču

Avtor novejše igre velja za najboljšega komediografa na Balkanu. Zivel je koncem prejšnjega in začetkom tega stoletja, torej v času, ki ga označujemo kot rojstno dobo našega malomeščanstva. Nušič ni mogel iti mimo napak. Imel je v sebi nekaj jedkega Moliéra, še več pa ljubeznivega Gogolja. Nušič nikoli ne žali, še manj kara — ampak dosledno razkrinkava in se posmehuje malomeščanskim pokvarjenostim in umazanostim.

Sprva je Nušič bil pravnik, pozneje časnikar, nato diplomat, končno dramaturg velikih gledališč (Beograd, Sarajevo, Skoplje). Bil je silno plodovit in mnogostranski pisatelj. Pisal je pesmi, povesti, potopise, drame in komedije. Posebno s komedijami se je proslavil; saj so stalno na repertoarjih naših poklicnih in amaterskih gledališč.

Tudi mi ponovno uprizarjamo Nušičeva dela, ker so progresivna, ker so pozitivna v smislu razkrinkavanja jezuitstva, egoizma, intrigantstva, slavohlepja, izkoriščevalstva in drugih takih čednosti, s katerimi se ni dičila le stara beograjska družba ampak vse naše bodro malomeščansko smetjè.

Prav posebno in nikdar ne bomo mogli dovolj podčrtati bistroumnih Nušičevih opažanj v pogledu naše hlapčevske mentalitete. Čim se nekdo kod obrtniček, trgovčič ali uradniček zrine nekoliko višje, postane silno velik in visok gospod, ki najraje pljuje na ostalo ljudstvo, na ono sredino, iz katere je izšel. Gorje služkinji, ki pride v službo h gospé, ki je bila prej tudi služkinja, tak je tenor mnogih Nušičevih igerskih zapletov. Malomeščanka misli, da je bistvo gosposkosti krutost, ošabnost, izkoriščanje in zaničevanje.

Zato bomo znova aplavdirali Nušičevemu biču, ko bo padal po hrbtih naših še vedno precej zakoreninjenih, že kar konvencionalnih lažeh in manirah.

Tako kot Molière, tako kot Gogolj tudi naš Nušič ne bo umrl in bo igran toliko časa, dokler se ne znebimo navlake starih pokvarjenih časov, ki jim samo nazadnjaki pravijo „dobri, zlati stari časi“.

C. Z.

„Celjski grofje“ na našem odru

To sezono je Prešernovo gledališče res lepo pričelo. Uprizoritev Kreftovih „Celjskih grofov“ je razveselila tudi vse sladkose.

Režijsko dobro pripravljeno in izvrstno odigrano dramo lahko označimo kot zmagovit uvod v novo gledališko življenje v Kranju. Vse je bilo skladno: scena sama, resna igra in odlična mimika nosilcev vodilnih vlog.

Če bi hoteli dati kakemu dejanju prednost, bi se znašli v dvomih; saj je bilo v vseh petih dejanjih toliko res dobrih prizorov, da lahko igro z vso mirnostjo kar povprek pohvalimo.

Počrtati pa moramo zmagovit naslop resnično mladostnega Ulrika, ki je s svojo zares mladeniško-viteško pojavo očaral ves avditorij in globoko, smiselno igro starega Hermana, ki je veliko in težavno vlogo resnično doživljal. — Močno je ugajala tudi prelepa a vražja kraljica Barbara.

Pravdač pa je vodil naše misli, naše ideje, bil je na odru glasnik našega zatiranega ljudstva. Temen in zagrenjen, četudi mlad, je svojo nalogo, biti borec in žrtev, z velikim uspehom tako odigral, da večkrat nismo mislili na igro, ampak na tisto resnično krivično življenje, v katerem se je moral biti Pravdač, zagovornik teženj tlačenegaz izkoriščanega razreda.

Ves čas smo bili pozorni na umirjeno a prepričujočo igro celjskega trgovca. — Doživeto, četudi grozotno vlogo poveljnika celjskih čet viteza Jošta smo posebno občudovali zaradi uspele mimične igre, ki je lastna temu tako zelo uporabnemu karakternemu igralcu.

Tako bi še nekateri, ki so prispevali k uspehu drame, zaslužili posebne hvale. Vendar se je čutilo, da poedinim vloge niso pristajale, a so jih kot vestni člani našega gledališkega aktiva dobro odigrali.

Grajati pa moram tisto čudno stvar, ki se le prevečkrat dogodi pri nas in drugod: igralci z manj pomembnimi vlogami, ki imajo le malo teksta — se tega ne nauče, se zatikajo, motijo in zavlačujejo. — Če se igralcem velike celovečerne vloge, sem in tja zatakne, je to razumljivo. Male vloge pa bi bile lahko dobro naučene, brez zanašanja na šepetalca. Posebno, če ni govora o tremi, ki utegne moliti začetnike, a nikakor ne stare rutinirane igralce. Nasprotno pa so nosilci glavnih vlog tekst očitno izvrstno obdelali.

Morda bi bilo prav, da bi se igralci tudi za reprize prav tako skrbno pripravljali in maskirali kot za premiero. Saj gledalcem je igra nova; zato ne gre, da bi se reprize podcenjevalo. Tako, n. pr., pri prvi reprizi mladi Ulrik ni imel več one kodrave

gizdalinske pričeske kot pri premieri. Skrbno gojene, kodraste in košate pričeske so namreč eden od najočitnejših znakov praznoglavcev, ki brezdušno mislijo le na zemske užitke in na ceno osvajanje neumnih punčar.

Zaradi rekvizitov, ki so uporabljeni na odru, bi bilo prav pomesti s staro prakso, ko se je uporabljalo lesene čaše, lesene meče, slepa ogledala, razmajano pohištvo. Na odru moramo gledati resnično življenje, iluzijo pa nam razne ponesrečene imitacije kaj lahko vzamejo. Čemu se ne bi našlo troje resničnih kelihastih kozarcev iz stekla, kakršni so bili že davno pred petnajstim stoletjem v rabi. Prav tako bi se našel pravi meč za viteza Jošta in vsaj železne sulice za njegove vojake. Čas, ko smo vse, kar smo na odru igrali, smatrali za iluzijo, je minil. Zdaj moramo postavljati na oder več resničnega življenja. Tako, da bo gledalec čutil našo igro zares, da bo sodoživljal, da nam bo verjel. V bodoče homo tudi v starih zgodovinskih igrah videli manj karnevalskih kostimov in brav. Srednji vek je bil posebno teman, ves siv in rjav in enostaven. Blesk in barve mu je dala šele romantična zgodovina polpretekle dobe. Zato bi bilo prav poiskati tudi pravo ljudsko nošo naših prednikov. Objektivna iskanja bodo našla kaj malo zlata, svile in živih barv, naš človek je bil ubog tlačan, zgaran in izkoriščen poljski delavec. — Sele zdaj gre naše ljudstvo svetlejši, lepši in srečnejši bodočnosti nasproti.

Te misli sem napisal mimogrede, ker proti načelom greši tudi naše staro centralno poklicno gledališče v Ljublani pa tudi drugi odri doma in na tujem.

Vsekakor pa so „Celjski grofje“ dosegli popoln uspeh. Mnoge razprodane reprize in zadovoljstvo nad predstavami med gledalci so zadosten dokaz zato. Tembolj, ker tudi ideološka stran drame, v kateri je avtor pokazal grofe Celjane in meščane Celjane v sprejemljivi realistični luči, doprinese svoj delež k dobremu sprejemu uprizoritve.

Poseben povdarek uprizoritvi in vzpodbudo igralcem je dala prisotnost avtorja dr. Krefta pri premieri.

Tako zaigranih iger si želimo še več v tem gledališkem letu.

C. Z.

PREŠERNOVO GLEDALIŠČE - KRANJ

V petek dne 3. oktobra 1947 ob 20. uri - Red B
V soboto dne 4. oktobra 1947 ob 20. uri - Red A
V nedeljo dne 5. oktobra 1947 ob 20. uri - Izven

ZALUJOČI OSTALI

Spisal: B. Nušić

Komedija iz treh dejanjih

Režija: D. Kern

Agaton Arsić, sreski načelnik . . . . . Vajt Jela
Simka, njegova žena . . . . . Mišelčič Rezka
Tanasije Dimitrijević, trgovec . . . . . Reš Maks
Vida, njegova žena . . . . . Černe Mara
Proka Purić, občinski uradnik . . . . . Vertovšek Milan
Gina, njegova žena . . . . . Tomazin Pavlina

Trifun Spasić, nezaposlen meščan . . . . . Peršič Franc
Mića Stanimirović . . . . . Rangus Mirko
Sarka, vdova . . . . . Martelanc Valči
Dr. Petrović, advokat . . . . . Mayr Metod
Danica . . . . . Rajšter Metoda

Konec po 22. uri

Cene sedežem: din 25.—, 20.—, 15.—; stojišča din 5.—

Z vstopnico za sedež se dobijo brezplačno gledališki list

Predprodaja vstopnic dan pred predstavo in na dan predstave od 11. do 13. in od 18. do 20. ure v gledališču

V redu A je na razpolago še 132 sedežev v parterju in 37 sedežev na balkonu
V redu B je na razpolago še 159 sedežev v parterju in 43 sedežev na balkonu

Gledališče Leninskega komsomola v Moskvi

Zgodovina nastanka Gledališča Leninskega komsomola ni običajna. V njegovo družino so v trenutku ko se je ustvarjala, vstopili mladi delavci in delavke iz moskovskih tovarn in delavnic.

To je bilo 1927. leta, skoraj pred 20 leti. K izpitu, ki ga je bilo treba napraviti za sprejem v gledališko družino, se je zbralo več kot 400 ljudi. Nihče izmed njih ni bil igralsko izobražen, toda vse je združevala mladeniška, ognjena in vdana ljubezen do umetnosti. Mnogi so že nastopali v posameznih dramskih krožkih, na odrih tovarniških in delavskih klubov in so si priborili že nekako priznanje med delavskim občinstvom.

Iz teh 400 ljudi je bilo skrbno izbrano 60. Tako se je rodilo novo gledališče. — Nekaj časa se je klatilo po kletnih prostorih in je uporabljalo najpreprostejše odre. Toda to nikakor ni oviralo mladih igralcev, da bi ne delali z elanom in navdihom in da bi si ne osvajali občinstva.

Naslednja leta so bila leta spolnjevanja in dozorevanja mladega gledališkega kolektiva. Pridružili so se jim umetniki in režiserji, ki so bili vzgojeni v šoli moskovskega Hudožestvenega teatra pod neposrednim vodstvom velikih mojstrov ruske scene K. S. Stanislavskega in V. I. Nemiroviča-Dančenka. Nastalo je obdobje, ki ga v zgodovini našega gledališča imenujemo sami med seboj „vsučiliško“. Sporedno z igralskim študijem dramatskih del so se mladi igralci vztrajno učili zgodovino in gledališko teorijo, učili so se in dosegli visoko kulturo.

Postopoma si je gledališče izdelalo svoj posebni stil, našlo svojo temo, svoj stvariteljski izraz. Vztrajno študiranje in iskanje ni ostalo brez rezultata in priznanja. Gledališče je doseglo priznanje občinstva. Danes ima na voljo prekrasne prostore v središču Moskve. Najmodernejši oder je zgrajen po najnovejši odrski tehniki. Toda obdržalo je svoj prvotni naslov — Gledališče Leninskega komsomola.

To ni zgolj običajno ime gledališča, temveč je v teh besedah izražen tudi ves njegov program. S celotnim ustvarjanjem se obračamo na mladino Stalinske dobe, h gledalcem polnim življenja, temperamenta in prožnosti. Hočemo, da sodelujemo pri vzgoji mlade generacije v duhu sovjetskega patriotizma, da pomagamo gledalcem razumeti velike ideje in dela sodobnosti, da morejo trdno korakati v bodočnost po pravi življenjski poti — po poti predane in brezpogojne službe domovini.

Med vodilnimi igralci gledališča je nekaj neposrednih učencev Stanislavskega in Nemiroviča-Dančenka. To so narodni

umetniki RSFSR: S. Birmanova, S. Hijacintova in I. N. Bersejeva. Nadalje se je priključila skupina nadarjenih igralcev, ki so se že precej časa udeleževali v gledališki umetnosti. To so: V. Vsevolodov, O. Frelj, D. Ivanov, A. Vovsi, A. Satov, S. Kalljigin, K. Kručinina in V. Maruta. V zadnjih letih so se odlikovali kot veliki talenti: V. Solovjev v vlogi Lukonina v igri „Fant iz našega mesta“ in kot polkovnik Petrov v drami „Pod praškimi kostanji“. Nato V. Sjerova v istem delu kot Božena in v vlogi Olje v igri „In tako tudi bo“. — E. Fadjejeva je izredna oblikovalka Vjeročke v drami „Mesec dni na vasi“ od Turgenjeva. Svoj nesporni talent dokazuje N. Kutasina v vlogi Maše v Tolstojevem „Živem mrtvecu“.

Gledališče se trudi, da vcepi v dušo generacije mladih igralcev gledališča visoko idejno razumevanje umetnosti, neomajno predanost in ljubezen svojega dela, strogost nasproti sebi in drugim.

Kako naštudira gledališče neko delo? Sleherna igra, ki jo je gledališče sprejelo, zahteva nov način scenskega ustvarjanja. Najprvo se vsi sodelujoči seznanijo z dramatskim delom za mizo, to se pravi z branjem. Najprej besedilo podrobno prečešetajo, nato ga do temelja razčlenijo. Odkriti in vjeti je treba „podtalni tok“ dela, njegov notranji ritem, njegov smisel in melodijo. Igra ne sme biti „predstava“, niti igranje, temveč predvsem — življenje, misel, ki jo izražajo posamezni liki. To delo za mizo je iskanje poglobitve misli, ideje in vodilnega motiva drame. V času tega kolektivnega izmenjavanja mišljenja o delu se določita stil in duh igre. Ko se pripravlja, se hkrati proučuje celotno avtorjevo delo, seznanja se z njegovim življenjepisom, z dobo, v kateri žive in delujejo njegovi junaki. Poznavalci zgodovine, književnosti in umetnosti pomagajo izvajalcem pri vseh teh vprašanjih. Tako igralci obrazijo dramatsko delo, to pa jim s svoje strani pomaga, da širijo obzorje in znanje.

Ko je ideja dela določena in njegova poglobitvena misel proučena, kakor tudi njegova vsebina, stopijo igralci na oder. Tu se k duhovnemu ustvarjanju priključi še „telesno“ in „poosebitev“ ali „utelešenje“ zamisli. Preizkuša se tehnika izvajalca, njegov glas, njegova sposobnost, da obvlada svoje telo in kretnje, določajo se geste in plastični izraz vsake posamezne scene. Toda vse to je podrejeno glavni ideji dela. Zrtvovati je treba pogostokrat kakšne podrobnosti, čeprav so morda mikavne in zase učinkovite. Poglobitvena stvar pa je, da dobi ideja dela resnično in pravilno obliko izraza. Ideja drame, to je negibni zakon, ki vodi skozi vsa obdobja odrskega ustvarjanja. Predvsem mora biti v izvedbi kar najbolj jasno izražena celotna avtorjeva zamisel, njegov stil in njegova individualnost. Zato jem-

lje gledališče v spored samo resnične umetniške tvorbe. Pisatelji so pozvani k sodelovanju. I. N. Bersenjev pripoveduje o pripravi dela sledeče: „Na vajah, ko govori igralec besedilo, skupaj z avtorjem prerešetamo odrsko izraznost posameznih epizod in ako je potrebno, črtamo nepotrebne besede. Po našem razumevanju je beseda rezultat misli in čustev, ki se skrivajo za njo. Zato je treba z besedami ravnati oprezno in ekonomično. Treba je besedo ljubiti in ceniti, vesti se nasproti nji s čutom odgovornosti.

Trudimo se, da ustvarimo tvorne vezi s pesniki in dramatik, ki morda ne pišejo še javno, a bi po našem mišljenju mogli s pomočjo našega sodelovanja napisati za nas kakšno delo. Taki poskuzi so dali dobre izide. Tako se je ustvarila trajna zveza s sovjetskimi pisatelji Afinogenovim, Simonovim, Gorbatovim, Štokom in Vanketernom.

Sodelovanje s pisatelji nam omogoča, da si ustvarimo svoj lastni reportoar. Glavni junak našega gledališča je mlad sovjetski človek naših dni. Dela, ki so bila napisana za naše gledališče, prikazujejo današnjo mladino Sovjetske zveze, njena junaška dela, misli in stremljenja.

„Fant iz našega mesta“ od K. Simonova, „Mladost očetov“ od B. Gorbatova, „Galina“ od I. Štoka, „Sošolci“ od V. Laskina, „Krilati rod“ od B. Pervenceva — vse to so drame o mladih junakih, ki so stopili v življenje v naši surovi, a za sovjetsko mladino herojski dobi. Ti naši junaki nosijo ponosno zastavo svobode in se uporno bore za ustvaritev svojih idealov.

Stremimo, da s pomočjo naših junakov pritegnemo čim najširše množice gledalcev, kajti gledališče ima „ogromno nalogo, da pojači voljo in moralno zavest naroda, da mu razširi obzorje in oplemeniti človeka in da ga spomni, da je on — človek-sila, ki ustvarja in vodi življenje“.

I. N. Bersenjev

Gostovanje tržaških igrancev v Kranju

Kot topel veter od morja je bil obisk primorskih gledališnikov v našem mestu.

Zaigrali so nam tako, da je gledalcem srce drhtelo; temna Knittlova drama „Via mala“ je znova načela problem, če je res tak greh odstraniti škodljivca družbe.

To pot smo gledali tretjo režijsko verzijo „Vie male“ na gledaliških deskah v Kranju. Zanimivo primerjanje, tembolj, ker so režiserji s tako različnimi prijemi obdelali snov. Prva uprizoritev, še pred vojno, v Narodni čitalnici, je hotela pokazati tragiko nemoči, v katero sta po zločinu vključena Niklaus in Hana; druga, že povojna uprizoritev je očitovala težnjo prika-

zati kot trpečo predvsem Laurečevo družino; sedaj pa smo gledali in čutili, da je višek tragike prav v življenju mladega zakonskega para, ki ga preganja vest — na eni strani strah pred odkritjem zločina, na drugi strani strah pred zlorabo službenih dolžnosti.

Se več, kot izvrstno uspela igra, pa nam je bila zavest, da imamo v svoji sredi borce za prosveto in kulturo našega primorskega, posebno tržaškega ljudstva, ki smo ga prav v teh dneh začasno izgubljali....

Borbene besede tov. Košiča na koncu predstave so toplo izzvenele kot poziv na vztrajen boj in k večni zvestobi do bratov, ki jim sonce svobode še ni zasijalo.

C. Z.

Gledališki utrinki

Slovenska drama na jugoslovanskih odrih. Zanimivo je, da so domala vsa slovenska oderska dela, ki so se v pretekli sezoni izvajala na jugoslovanskih odrih — Cankarjeva. Beograjsko gledališče je v režiji Bojana Stupice uprizorilo Cankarjevo komedijo „Za narodov blagor“. „Kralja na Betajnovi so uprizorila gledališča v Zagrebu, Splitu, na Reki, Subotici, Zadru in Sremski Mitrovici V Dubrovniku so uprizorili Cankarjeve „Hlapce“. Razen Cankarjevih del so na repertoarju še naslednje slovenske drame: Kreftova „Velika puntarija“ v Osijeku in Torkarjeva „Velika preizkušnja“ v Nišu.

Nove sovjetske opere za deco. V opernem studiju leningrajskega konzervatorija so uprizorili prvo sovjetsko opero za otroke „Volk in sedem kozličev“, ki jo je komponiral Marjan Koval. Nadalje se v tem studiju uprizarja opera L. Svarca „Džanat“, v kateri se prikazuje junaštvo sovjetskih otrok v Domovinski vojni. Naslednje operno delo za deco bo opera „Vanja Solncev“, ki jo po povesti V. Katajeva pripravljata komponist V. Vitlin in libretist T. Stjerkina. Komponist A. Paščenko in libretist S. Spaski pripravljata opero „Mlada garda“ po romanu A. Fadjejeva. A. Aliger in M. Jankovski sta napisala scenarij opere o junaških delih Zoje Kosmodemjanske; glasbo za ta scenarij pa pripravlja V. Vološinov. M. Culaki komponira balet: „Mladost“, A. Krejn pa balet „Hči ljudstva“, ki prikazuje mlade heroje Domovinske vojne.

Zgodovina gledališč zapadnih in južnih Slovanov. Po vesti v tedniku „Sovjetskoe iskusstvo“ pripravlja kolektiv književnikov, ki jim je na čelu profesor S. Ignatov, zgodovino gledališč zapadnih in južnih Slovanov. Delo bo obsegalo štiri zvezke, ki bodo obravnavali gledališko udejstvovanje v Poljski, Če-

škoslovaški, Jugoslaviji in Bolgariji. Najprej bo objavljena zgodovina poljskega gledališča in gledališč jugoslovanskih narodov.

Tisoča izvedba „Evgenija Onjegina“ v Moskvi. V velikem teatru, v najstarejšem in največjem opernem gledališču Moskve, je nedavno doživela opera Pjotra Iljiča Čajkovskega „Evgenij Onjegin“ svojo tisočo predstavo.

Novo gledališče v Sofiji. V Sofiji se snuje novo gledališče „Mestni dramski studijo“, ki ga vodita znani dramatik Georgij Stamatov in mladi književnik A. Baruh. Kot prvo predstavo bodo uprizorili Kornejčuka „V ukrajinskih stepah“.

(Iz mariborskega gled. lista).

Jeza gledaliških kolis

Na pragu te sezone v staro se ozrimo kaj bilo je, to vemo, kaj ne, ugotovimo. Kako bil odigran je naš lanski repertoar, beležil je upravnik v svoj stenski koledar. Zdaj vem, da boste hitro in zlobno povprašali če v čudni koledar smo kar pol programa dali. Zakaj, samo vas prosim, trenutek potrpite, odgovor na vprašanje pri priči koj dobite. Kako bi „Puntarijo“ veliko naj igrali, ko krotki smo kot putke, smo „puntati“ se bali. Če „Dveh bregov“ se nismo pozimi lotili čez Kokro v vsej sezoni mostu nismo dobili. Prelepa „Grešnica“ za nas bila je izgubljena, ker grešnica hotela pač biti ni nobena. Prešibko v vseh bilo je goreče hrepenenje, da bi še v tej sezoni dočakali „Vstajenje“. In sam ne vem kako, v kateri je kotanji izgubil se Leonov je s „Praškimi kostanji. Je volja bila dobra, preslaba pa natura, da bi prišla na oder vsaj „Kroga kvadratura“. Premalo časa in bolezen sta nam zmaličila „Kovarstvo in ljubezen“. Presladke „Jagode z otoka Raja — Maj“ pa vam serviramo zares — pozneje kdaj.